

Δημοσιογραφικός Οδηγός

Οδηγίες για έκδοση ανακοινώσεων, ειδήσεων
και προειδοποιήσεων που αφορούν στην
πολιτική προστασία και τα άτομα με αναπηρία

Για όλους αυτούς που πλήττονται σε δυσανάλογο αριθμό και βαθμό
σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό

ΣΕΙΣΜΟΣ

ΠΥΡΚΑΓΙΑ

ΠΛΗΜΜΥΡΑ

ΕΝΤΟΝΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.)

Κεντρικά γραφεία: Ελ. Βενιζέλου 236, Τ.Κ. 163 41, Ηλιούπολη

Τηλ. +30 210 9949837, Fax +30 210 5238967

E-mail: esaea@otenet.gr, Ιστοσελίδα: www.esamea.gr

Η σελίδα της Ε.Σ.Α.μεΑ. στο Facebook: <https://el-gr.facebook.com/ESAMEAgr>

Ακολουθείστε την Ε.Σ.Α.μεΑ. στο Twitter: <https://twitter.com/ESAMEAgr>

Βρείτε το κανάλι της Ε.Σ.Α.μεΑ. στο YouTube: www.youtube.com/user/ESAMEAGr

Αθήνα, 2021

Ο παρών οδηγός εκπονήθηκε για την Ε.Σ.Α.μεΑ. από την εταιρία EUROPRAXIS μ.ΙΚΕ. στο πλαίσιο του έργου «4PLUS: Public awareness, Preparedness, Participation and Coordination for Civil Protection for All». Το έργο εντάσσεται στο Πρόγραμμα «Interreg IPA II Cross-Border Cooperation Programme Greece-Albania 2014-2020» (greece-albania.eu) και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από εθνικούς πόρους της Ελλάδας και της Αλβανίας. Οι απόψεις που εκφράζονται στον οδηγό δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των χωρών που συμμετέχουν και της Διαχειριστικής Αρχής.

Επιμέλεια εντύπου και παραγωγή
εναλλακτικών προσβάσιμων μορφών:

EUROPRAXIS μ.ΙΚΕ

Βέργας 4, Τ.Κ. 176 73 Καλλιθέα

Τηλ.: 210 9521313, Fax: 210 9521318

e-mail: info@euro-praxis.com

Ιστοσελίδα: www.euro-praxis.com

Ποιο είναι το ζήτημα;

Οι φυσικές καταστροφές μεγάλης κλίμακας, όπως οι πυρκαγιές, τα έντονα καιρικά φαινόμενα, οι πλημμύρες και οι σεισμοί, είναι σε μεγάλο βαθμό απρόβλεπτες και θέτουν σε κίνδυνο πολλές πτυχές της ζωής των ανθρώπων –υγεία, ασφάλεια, στέγαση, πρόσβαση σε τρόφιμα, νερό και άλλα βασικά είδη, για να αναφέρουμε μόνο μερικές. Τα σύγχρονα και ασύγχρονα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (εφημερίδες, τηλεόραση, ραδιόφωνο, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ηλεκτρονικά μέσα κ.λπ.) δεν αποτελούν μόνο σημαντικούς δίαυλους πληροφόρησης και ψυχαγωγίας, αλλά και σημαντικούς φορείς ενημέρωσης και πληροφόρησης του κοινού στις περιπτώσεις που απαιτείται αυξημένη ετοιμότητα για **επικείμενα έντονα φυσικά φαινόμενα** καθώς και κατά την εξέλιξη **φυσικών καταστροφών μεγάλης κλίμακας** όπου απειλούνται ανθρώπινες ζωές και περιουσίες.

Σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (εφεξής MME) έχουν **γενικά** την υποχρέωση να διευκολύνουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις στην πληροφόρηση που παρέχουν. Όμως, **ειδικά** ως προς την πληροφόρησης που αφορά σε ζητήματα πολιτικής προστασίας και διαχείρισης έκτακτων αναγκών, το ζήτημα της προσβασιμότητας και της αρτιότητας της παρεχόμενης πληροφόρησης για τα άτομα με αναπηρία και τις οικογένειές **θα πρέπει να συνιστά προτεραιότητα**. Διάφορες μελέτες από όλον τον κόσμο έχουν πλέον αναδείξει ότι στις περιπτώσεις καταστροφών οποιασδήποτε τυπολογίας τα άτομα με αναπηρία διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο και σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό **πλήττονται σε δυσανάλογο αριθμό**. Το ίδιο ισχύει και για πολλά ηλικιωμένα άτομα, για άτομα με αυξημένες νοσηλευτικές ανάγκες και γενικότερα για όλα τα άτομα με μειωμένη αυτονομία, προσωρινή ή μόνιμη.

Οι λόγοι διάφοροι:

- Διότι τα συστήματα ετοιμότητας και αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης σχεδιάζονται για τον «μέσο» άνθρωπο που μπορεί να περπατήσει, να τρέξει, να οδηγήσει, να δει, να ακούσει και να ανταποκριθεί γρήγορα σε οδηγίες.
- Διότι μέχρι σήμερα, οι ανάγκες για ενημέρωση και υποστήριξη τέτοιων ομάδων δεν καταγράφονται, δεν μελετώνται και ούτε αντιμετωπίζονται επαρκώς από τα κέντρα σχεδιασμού πολιτικής προστασίας και διαχείρισης κρίσεων.
- Διότι όπως έχει καταγραφεί τα άτομα αυτών των ομάδων δεν έχουν συμμετάσχει σε διαδικασίες διαχείρισης καταστροφών και μείωσης των κινδύνων που εφαρμόζονται σήμερα στις κοινότητές τους, και έχουν αποκλειστεί από τη λήψη αποφάσεων και τον σχεδιασμό τέτοιων διαδικασιών.
- Διότι οι αρμόδιες αρχές δεν έχουν φροντίσει να διατηρούν στοιχεία και δεδομένα (μπτρώα) πολιτών που χρειάζονται πρόσθετη βοήθεια και παρουσιάζουν αυξημένες ανάγκες σε περιπτώσεις κρίσεων, ώστε να γνωρίζουν/σχεδιάζουν ανάλογα από πριν.
- Διότι η πλειοψηφία των ατόμων αυτών δεν έχουν ενημερωθεί ποτέ για τη σημασία της ετοιμότητας τους από τους ίδιους και για το πόσο σημαντικό είναι να έχουν καταρτίσει από πριν το προσωπικό τους σχέδιο ετοιμότητας για περιπτώσεις καταστροφών/κρίσεων.

Δημοσιογραφικός Οδηγός: Πολιτική Προστασία και Άτομα με Αναπηρία

- Διότι το ανθρώπινο δυναμικό έκτακτης ανάγκης δεν έχει καταρτιστεί ποτέ σε ανάλογες δεξιότητες επικοινωνίας και διαχείρισης.
- Διότι σε μια κρίση ή καταστροφή, η έννοια των δικαιωμάτων φαίνεται να χάνεται υπό την πίεση των άμεσων αναγκών όλων των επιζώντων.

Και αυτοί είναι μερικοί από τους λόγους. Όμως, και η αδυναμία που παρατηρείται μέχρι σήμερα από πλευράς των ΜΜΕ να διασφαλίσουν ότι η πληροφόρηση που παρέχουν (π.χ., μέσω ενημερωτικών εκπομπών ή με προειδοποιήσεις και οδηγίες για το ευρύ κοινό κατά την εκδήλωση μιας απειλής) αφενός «φτάνει» ως τα διάφορα άτομα με αναπηρία/εμποδιζόμενα άτομα (**προσβασιμότητα του μηνύματος**) και αφετέρου περιλαμβάνει εξειδικευμένη πληροφόρηση για τα άτομα αυτά (**περιεχόμενο του μηνύματος**), συνιστά ένα ακόμα κρίσιμο παράγοντα.

Ο παρών Οδηγός απευθύνεται στους δημοσιογράφους, στις διοικήσεις των ΜΜΕ καθώς και στις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των εργαζομένων σε αυτά, στοχεύοντας στην οικοδόμηση της ικανότητάς τους να διασφαλίσουν ότι η έκδοση ανακοινώσεων, ειδήσεων και προειδοποιήσεων που αφορούν στην πολιτική προστασία και τα άτομα με αναπηρία **περιλαμβάνουν κατάλληλες πληροφορίες** και παρέχονται σε **μορφές προσβάσιμες** σε άτομα με απώλεια ή προβλήματα ακοής, σε άτομα τυφλά ή με περιορισμένη όραση και σε άτομα λοιπούς περιορισμούς επικοινωνίας/αντίληψης. Ο Οδηγός επίσης στοχεύει στην ενημέρωση των ίδιων των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους, καθώς και των αντιπροσωπευτικών φορέων τους αναφορικά με το δικαίωμά τους στην πρόσβαση στις πληροφορίες που παρέχουν/μεταδίδουν τα ΜΜΕ. Όπως ο πρόεδρος της Ε.Σ.Α.μεΑ., Γιάννης Βαρδακαστάνης, ως μέλος της Ομάδας ΙΙΙ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής επεσήμανε στη δημόσια ακρόαση που έλαβε χώρα στις 10.07.2019 στις Βρυξέλλες για τα ΜΜΕ και την αναπηρία, «*Η επικοινωνία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία πρέπει να θεωρηθεί σημαντικό μέρος ενός ευρύτερου ζητήματος που έχει να κάνει με τον τρόπο με τον οποίο απεικονίζουμε την ποικιλομορφία στην κοινωνία μας στο σύνολό της. Πρόκειται για ζήτημα που βρίσκεται στο επίκεντρο των δημοκρατικών αξιών μας.*»

Στερεότυπα, προκαταλήψεις και διάκριση

Έχει διαπιστωθεί πως τόσο τα ίδια τα άτομα με αναπηρία όσο και τα θέματα που τα απασχολούν σπάνια προβάλλονται από τις ενημερωτικές εκπομπές που απευθύνονται στο ευρύ κοινό. Συνήθως εντάσσονται σε ειδικές εκπομπές, ρεπορτάζ και άρθρα που σχετίζονται με τους τομείς της υγείας και της πρόνοιας. Ακόμη όμως και όταν η αναπηρία περιλαμβάνεται σε εκπομπές, ρεπορτάζ, άρθρα κ.λπ. που απευθύνονται στο ευρύ κοινό, τα άτομα με αναπηρία παρουσιάζονται από τα ΜΜΕ με **στερεοτυπικό τρόπο** είτε ως «θύματα» μιας τραγωδίας είτε ως «υπερήρωες» που μάχονται ενάντια στην ίδια τη φύση/μοίρα τους και τους περιορισμούς που αυτή επιβάλλει, επιτυγχάνοντας μοναδικές επιδόσεις στον αθλητισμό, την επιστήμη, την τέχνη κ.λπ. Η εικόνα του «θύματος» και του «υπερήρωα» αποτελεί τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος καθώς και στις δύο περιπτώσεις προσδίδεται στην αναπηρία αρνητικό πρόσημο.

Οι στερεοτυπικές μορφές¹ με τις οποίες επίσης τα άτομα με αναπηρία παρουσιάζονται στα ΜΜΕ είναι συνήθως ως άτομα δίχως φύλο και σεξουαλικότητα, ως μη ενεργοί πολίτες, ως βάρος. Σκεφθείτε: Πόσες φορές έχετε δει να παρουσιάζονται τα άτομα με αναπηρία από τα ΜΜΕ ως νέοι με όνειρα και ανησυχίες, ως σύζυγοι και γονείς με υποχρεώσεις, ως επαγγελματίες (γιατροί, δικηγόροι, κοινωνικοί επιστήμονες κ.λπ.) με μια απαιτητική καθημερινότητα, ως εργοδότες με υποχρεώσεις, ως πολίτες με κοινωνική δράση, ως ακτιβιστές που μάχονται για τα δικαιώματά τους;

Οι προκαταλήψεις² σε βάρος των ατόμων με αναπηρία συνδέονται με τα συναισθήματα του οίκτου, της συμπόνοιας, της φιλευσπλαχνίας που τα ΜΜΕ συνήθως προσπαθούν να προκαλέσουν στο κοινό για λόγους τηλεθέασης, ακροαματικότητας, πωλήσεων. Η παρουσίαση της αναπηρίας και της χρόνιας πάθησης ως μέρος της ανθρώπινης ποικιλομορφίας και συνακόλουθα των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις ως καθημερινών ανθρώπων και φορέων δικαιωμάτων απουσιάζει από τα σύγχρονα ΜΜΕ. Η διάκριση σε βάρος των ατόμων με αναπηρία -που συντρέχει όταν ένα άτομο αντιμετωπίζεται λιγότερο ευνοϊκά από ότι κάποιο άλλο άτομο σε ανάλογη κατάσταση- παίρνει τη μορφή των εμποδίων. Εμπόδια αρχιτεκτονικά, εργονομικά, τεχνολογικά, συμπεριφορικά κ.λπ. δυσχεραίνουν την πρόσβαση τόσο του κοινού με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις στις υπηρεσίες και τα προϊόντα των ΜΜΕ όσο και των δημοσιογράφων/επαγγελματιών με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις στο να απασχοληθούν στον τομέα των ΜΜΕ.

Μύθοι και πραγματικότητες

Μύθος: «Ο πληθυσμός των ατόμων με αναπηρία είναι μικρός, συνεπώς η αναπηρία αποτελεί ζήτημα που δεν αφορά το ευρύ κοινό αλλά μόνο μια μικρή πληθυσμιακή ομάδα»

Πραγματικότητα: Σύμφωνα με το **Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας** της Ε.Σ.Α.μεΑ., τα άτομα με αναπηρία αποτελούν το 24,7%, του πληθυσμού της χώρας ηλικίας 16 ετών και άνω, δηλαδή 2.231.197 σε σύνολο 9.016.247 ατόμων³. Η μη ορατότητα των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις δεν συνδέεται με το μέγεθος του πληθυσμού τους, αλλά με το γεγονός ότι κάποιες αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις δεν είναι εμφανείς καθώς και με τα εμπόδια (αρχιτεκτονικά, εργονομικά, συμπεριφορικά κ.λπ.) των οποίων η ύπαρξη θέτει περιορισμούς στην κοινωνική συμμετοχή τους. Εάν στο προηγούμενο ποσοστό προστεθούν τα άτομα που σχετίζονται άμεσα με τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις (γονείς/κηδεμόνες και ευρύτερο συγγενικό πλαίσιο), το τμήμα του κοινού που έχει άμεσο ενδιαφέρον για τα ζητήματα αναπηρίας/χρόνιες παθήσεις αυξάνει σημαντικά.

¹ Τα στερεότυπα (που μπορεί να είναι αρνητικά ή θετικά) είναι απλουστευμένες ή τυποποιημένες πεποιθήσεις που συχνά οι άνθρωποι κατέχουν από κοινού για μια κοινωνική ομάδα.

² Οι προκαταλήψεις δεν είναι μόνο δεδηλωμένες απόψεις ή πεποιθήσεις, αλλά τοποθετήσεις και στάσεις που περιλαμβάνουν αρνητικά συναισθήματα για μια κοινωνική ομάδα.

³ Περισσότερα στοιχεία είναι διαθέσιμα στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr>

Δημοσιογραφικός Οδηγός: Πολιτική Προστασία και Άτομα με Αναπηρία

Μύθος: «Η αναπηρία είναι πρώτα από όλα ιατρικό ζήτημα και ως τέτοιο αφορά τους δημοσιογράφους που ασχολούνται με το ιατρικό ρεπορτάζ και τα θέματα πρόνοιας»

Πραγματικότητα: Η αναπηρία είναι οριζόντιο ζήτημα που διατρέχει όλες τις σφαίρες της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής. Η αντιμετώπιση των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις ως «ασθενών» που χρήζουν αποκλειστικά και μόνο θεραπείας και αποκατάστασης είναι απόρροια της πολύχρονης επικράτησης του *ιατρικού μοντέλου* προσέγγισης της αναπηρίας. Το μοντέλο αυτό έχει επιδράσει καταλυτικά στις λεκτικές και εικονικές αναπαραστάσεις της αναπηρίας. Κεντρική θέση στο ιατρικό μοντέλο κατέχει η «σωματική βλάβη» (“impairment”), η οποία ορίζεται ως η μερική ή ολική απώλεια ενός μέλους ή η ύπαρξη ενός ελαττωματικού μέλους, οργανισμού ή σωματικού μηχανισμού. Συνέπειες της επικράτησης του ιατρικού μοντέλου είναι η υποτίμηση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των ατόμων με αναπηρία καθώς και των μεταξύ τους διαφοροποιήσεων βάσει των ατομικών χαρακτηριστικών τους, η αντιμετώπιση των ατόμων με αναπηρία ως «ασθενών» και η εφαρμογή πολιτικών θεραπείας/αποκατάστασης/πρόνοιας που οδηγούν σε διαχωρισμό και περιθωριοποίηση (π.χ. ειδικά σχολεία, ιδρύματα κλειστού τύπου κ.λπ.). Από το μοντέλο αυτό εκπορεύεται ο μύθος της προσωπικής τραγωδίας που πολλά ΜΜΕ υιοθετούν προκειμένου να πετύχουν υψηλή τηλεθέαση, ακροαματικότητα, πωλήσεις. Στο πλαίσιο αυτού, τα άτομα με αναπηρία παρουσιάζονται ως θύματα κάποιου τραγικού συμβάντος που χρήζουν αποζημίωσης από το κράτος και φιλανθρωπίας από τον γενικό πληθυσμό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι φιλανθρωπικές καμπάνιες, οι έρανοι και εκπομπές, όπως είναι οι τηλεμαραθώνιοι, στις οποίες η εικόνα των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις με εστίαση στη βλάβη χρησιμοποιείται ως σήμα «καλής ποιότητας» και έμβλημα του μύθου της προσωπικής τραγωδίας. Η υπερβολική εστίαση στη βλάβη μετατρέπει τα άτομα με αναπηρία σε αντικείμενα οίκτου. Ειδικά ως προς τα ζητήματα πολιτικής προστασίας και διαχείρισης κινδύνων και έκτακτων αναγκών, τα άτομα με αναπηρία και γενικά τα ευάλωτα άτομα, θα πρέπει να προσδιορίζονται ως **ομάδες υψηλού κινδύνου** και ως **ομάδες προτεραιότητας**. Όχι γιατί είναι ανώτεροι ή κατώτεροι από τους υπόλοιπους, αλλά γιατί αποδεδειγμένα πλήττονται, πεθαίνουν ή τραυματίζονται, σε δυσανάλογο αριθμό στις καταστροφές σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό (για παράδειγμα, βλ. UNISDR 2013, «Έρευνα για τη ζωή με αναπηρίες και καταστροφές», όπου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρώτης παγκόσμιας έρευνας του ΟΗΕ για τα άτομα που ζουν με αναπηρία σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης καταστροφών).

Μύθος: «Άτομα με αναπηρία είναι μόνο τα άτομα με κινητική και αισθητηριακή αναπηρία»

Πραγματικότητα: Η πληθυσμιακή ομάδα των ατόμων με αναπηρία χαρακτηρίζεται από μεγάλη ετερογένεια. Σύμφωνα με το άρθρο 60 του ν.4488/2017 (Αρ. ΦΕΚ 137 Α'/13.09.2017) ως άτομα με αναπηρία «νοούνται τα άτομα με μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, διανοητικές ή αισθητηριακές δυσχέρειες». Πρόκειται για έναν όρο-ομπρέλα που περιλαμβάνει άτομα από διαφορετικές κατηγορίες αναπηρίας. Μια ομαδοποίηση των βασικών κατηγοριών αναπηρίας έχει ως εξής: (α) **άτομα με κινητική αναπηρία** (π.χ. τετραπληγία, παραπληγία κ.λπ.), (β) **άτομα με αισθητηριακή αναπηρία** (π.χ. κωφοί/βαρήκοοι, τυφλοί/άτομα με προβλήματα όρασης), (γ) **άτομα με ψυχική αναπηρία** (π.χ.

άτομα με μανιοκατάθλιψη, σχιζοφρένεια), (δ) **άτομα με νοητική/γνωστική/αναπτυξιακή αναπηρία** (π.χ. άτομα με αυτισμό), (ε) **άτομα με άλλες αναπηρίες** (π.χ. άτομα με σύνδρομο Down), (στ) **άτομα με χρόνιες παθήσεις** (π.χ. άτομα με θαλασσαιμία, νεφροπάθεια, σακχαρώδη διαβήτη) και (ζ) **άτομα με βαριές και πολλαπλές αναπηρίες**.

Το ζήτημα της αποκατάστασης της «εικόνας» της αναπηρίας

Η παροχή από τα ΜΜΕ προσβάσιμης και χρηστικής ενημέρωσης στα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις για τη νομοθεσία, τις πολιτικές, τα μέτρα, τις υπηρεσίες και τα προγράμματα που τα αφορούν άμεσα ή έμμεσα, μπορεί να διευκολύνει την πρόσβασή τους στα δικαιώματα που απολαμβάνουν όλοι οι πολίτες. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις αντιμετωπίζουν **εμπόδια** στην άσκηση βασικών δικαιωμάτων, όπως είναι το δικαίωμα στην υγεία, στην εκπαίδευση, στη διά βίου μάθηση, στην απασχόληση, στην πολιτική προστασία, κ.λπ., με συνέπεια μαζί με τις οικογένειές τους να ανήκουν στις **φτωχότερες** και πιο **αποκλεισμένες** πληθυσμιακές ομάδες.

Ο τρόπος της λεκτικής και εικονικής απεικόνισης της αναπηρίας καθώς και η συχνότητα με την οποία τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις εμφανίζονται στα ΜΜΕ έχουν αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται από την κοινωνία και τις πολιτικές. Για παράδειγμα, εάν η αναπηρία απεικονιστεί ως τραγωδία, τα άτομα με αναπηρία θα δεχθούν μεταχείριση σαν να ήταν τα θύματα κάποιου τραγικού συμβάντος και αυτό θα τα ακολουθεί όχι μόνο στη καθημερινή τους ζωή, αλλά θα μεταφράζεται και σε κοινωνικές πολιτικές που θα επιχειρούν να τα αποζημιώσουν για την τραγωδία που υπέστησαν. Αντίθετα, εάν η αναπηρία απεικονιστεί ως αδικαιολόγητος κοινωνικός αποκλεισμός, τα άτομα με αναπηρία θα θεωρηθούν ως μέλη μιας κοινωνίας που τα αγνοεί και τα παραμελεί, παρά ως τα θύματα μιας κατάστασης. Σε αυτή την περίπτωση οι κοινωνικές πολιτικές θα επικεντρωθούν στην ανακούφιση του αποκλεισμού που βιώνουν, και συνακόλουθα στην άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν στην προσπάθειά τους να συμμετέχουν ως ισότιμοι πολίτες στην κοινωνία και να απολαμβάνουν τη ζωή.

Οι θεσμικές υποχρεώσεις των ΜΜΕ απέναντι στα άτομα με αναπηρία

Στο Σύνταγμα της χώρας αναγνωρίζεται το αναφαίρετο δικαίωμα κάθε πολίτη στην πληροφόρηση (άρθρο 5Α, παρ.1), το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην απόλαυση μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας (άρθρο 21, παρ.6) καθώς και η υποχρέωση της κρατικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης να επιδεικνύει σεβασμό στην αξία του ανθρώπου (άρθρο 15, παρ.2). Με την κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες⁴ με τον ν.4074/2012 (Αρ. ΦΕΚ

⁴ Διαθέσιμη στο: <https://www.esamea.gr/about-us/welcome-note/86-legal-framework/symbasi/547-symbasi-oie-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria>

Δημοσιογραφικός Οδηγός: Πολιτική Προστασία και Άτομα με Αναπηρία

88 Α΄/11.4.2012), η χώρα δεσμεύτηκε να εφαρμόσει τις απαιτήσεις που περιλαμβάνονται σε αυτήν. Αναγνωρίζοντας το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν τα δημόσια και ιδιωτικά ΜΜΕ στην προώθηση της αυτονομίας και της κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία, η Σύμβαση με τα άρθρα 8, 9, 21 και 30 επιβάλλει την εφαρμογή μέτρων με στόχο: α) την ανεμπόδιστη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις πληροφορίες που αυτά παρέχουν/μεταδίδουν, β) την απεικόνισή τους με θετικό τρόπο, συμβάλλοντας στην καλλιέργεια μιας κουλτούρας αποδοχής των δικαιωμάτων τους, και γ) την ελευθερία έκφρασης γνώμης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών από τα ίδια τα άτομα με αναπηρία.

Σύμφωνα με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 67 του ν.4488/2017 (Αρ. ΦΕΚ Α' 137/13.09.2017), με τον οποίο θεσπίστηκαν οι κατευθυντήριες διατάξεις για την υλοποίηση της Σύμβασης, «1. Τα δημόσια και ιδιωτικά ΜΜΕ, έντυπα και ηλεκτρονικά, προωθούν την εμπέδωση και το σεβασμό της αρχής της μη διάκρισης. Για τον σκοπό αυτό, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) στους Κώδικες Δεοντολογίας Ειδησεογραφικών Εκπομπών, Διαφημίσεων και Ψυχαγωγικών Προγραμμάτων που καταρτίζει, οφείλει να συμπεριλαμβάνει ρυθμίσεις που αποβλέπουν στην πραγμάτωση της αρχής της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας, στην ανάπτυξη ενός πλουραλιστικού διαλόγου για τα θέματα των ατόμων με αναπηρία και την προαγωγή της ουσιαστικής ισότητας μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρίες. 2. Οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων ενημέρωσης και επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου και του διαδικτύου, υποχρεούνται να αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες, όπως ομιλούσες ιστοσελίδες, υποτιτλισμό, ακουστική περιγραφή, διερμηνεία νοηματικής, προκειμένου να διασφαλίσουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε αυτά...».

Στη βάση των απαιτήσεων της προαναφερθείσας παρ. 2 εκδόθηκε η υπ. αριθ. ΚΥΑ 3586/2018 (Αρ. ΦΕΚ 5491 Β΄/06.12.2018)⁵, σύμφωνα με την οποία οι δημόσιοι και ιδιωτικοί πάροχοι υπηρεσιών μέσων μαζικής ενημέρωσης, οφείλουν να:

α) μεταδίδουν δελτία **ειδήσεων** και **έκτακτες ειδήσεις** στην ελληνική νοηματική γλώσσα με ταυτόχρονη αναγραφή υποτίτλων στην ελληνική γλώσσα,

β) διασφαλίζουν στα **κεντρικά δελτία ειδήσεων** και καθ' όλη τη διάρκεια αυτών τη ροή όλων των εθνικών και διεθνών ειδήσεων με τη μορφή κυλιόμενων τίτλων με χαμηλή ταχύτητα και

γ) μεταδίδουν **ηλεκτρονικό πρόγραμμα** περιεχομένου ενημερωτικού ή μη, όπως, μεταξύ άλλων, εκπομπές ενημερωτικές, ντοκιμαντέρ, εκπομπές εκπαιδευτικού χαρακτήρα, με ταυτόχρονη αναγραφή υποτίτλων στην ελληνική γλώσσα.

Το εθνικό θεσμικό πλαίσιο περιλαμβάνει επίσης διάταξη για τη ρητορική του μίσους σε βάρος των ατόμων με αναπηρία. Πιο συγκεκριμένα, στην παρ. 1 του άρθρου 1 του ν.4285/2014 (Αρ. ΦΕΚ 191 Α΄/10.09.2014) αναφέρεται ότι η ρητορική του μίσους συνιστά ποινικό αδίκημα που επισύρει κυρώσεις (χρηματική ποινή και ποινή φυλάκισης) όταν ο δράστης με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, υποκινεί, προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας

⁵ Για περισσότερη ενημέρωση, όπως μελετήσετε τη σχετική ΚΥΑ, η οποία είναι διαθέσιμη μέσω της ιστοσελίδας της Ομοσπονδίας Κωφών Ελλάδος (ΟΜΚΕ). Σύνδεσμος: <https://www.omke.gr/wp-content/uploads/FEK-5491-2018-Prosvasi-AmeA-sta-MME.pdf>

προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση την αναπηρία, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων.

Η αναπηρία & η χρόνια πάθηση στον κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας

Στο άρθρο 5 του Κανονισμού υπ.αρ.1/1991 του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης «περί δημοσιογραφικής δεοντολογίας στη ραδιοτηλεόραση» (Κώδικας Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας), επισημαίνεται ότι «Δεν επιτρέπεται η παρουσίαση προσώπων με τρόπο που να μπορεί, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, να ενθαρρύνει τον εξευτελισμό, την κοινωνική απομόνωση ή τις δυσμενείς διακρίσεις εις βάρος του μέρους του κοινού βάσει ιδίως [...] της ασθένειας ή της αναπηρίας...».

Επιπρόσθετα, στο εδάφιο δ) του άρθρου 2 του «Κώδικα Επαγγελματικής Ηθικής και Κοινωνικής Ευθύνης των δημοσιογράφων-μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α.», αναφέρεται ότι ο δημοσιογράφος οφείλει: «Να σέβεται την κατοχυρωμένη με διεθνείς συμβάσεις προστασία των ανηλίκων και των προσώπων με αναπηρία και με σοβαρά προβλήματα υγείας».

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, οι δημοσιογράφοι οφείλουν να υιοθετούν τη δικαιωματική οπτική στα ζητήματα αναπηρίας/χρόνιας πάθησης, όπως αυτή κατοχυρώνεται στη Σύμβαση του ΗΕ (βλ. παραπάνω).

Πώς μπορούν τα ΜΜΕ να συμβάλλουν καλύτερα στη βελτίωση της ετοιμότητας των ατόμων με αναπηρία και στον σχεδιασμό μιας σύγχρονης, συμπεριληπτικής πολιτικής προστασία;

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, για έναν πληθυσμό, ο **κίνδυνος**, δηλαδή η πιθανότητα επιβλαβών συνεπειών (θάνατο, τραυματισμό, απώλεια/φθορά περιουσίας, κ.λπ.), από την εκδήλωση πιθανών καταστροφών, είναι ανάλογος του μεγέθους της **απειλής** (δηλ. της έντασης του φαινομένου) στην οποία εκτίθεται ο πληθυσμός και των **τρωτών σημείων** (π.χ., της βαθμού ευαλωτότητας) του πληθυσμού αυτού, αλλά αντιστρόφως ανάλογος του επιπέδου **ετοιμότητάς** του. Επομένως, ειδικά για τους πληθυσμούς με αυξημένα τρωτά σημεία (ευάλωτοι πληθυσμοί, όπως άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις), η βελτίωση της ετοιμότητας έκτακτης ανάγκης, δηλαδή της ικανότητας ανταπόκρισης, συνιστά κρίσιμο παράγοντα και απαιτεί εκ των προτέρων **ευαισθητοποίηση, ενημέρωση, προγραμματισμό** και **εξειδίκευση**. Λαμβάνοντας μερικά απλά, αλλά στοχευμένα, μέτρα σήμερα, μπορούν και τα ίδια τα άτομα να προετοιμαστούν καλύτερα για να αντιμετωπίσουν τις διάφορες πιθανές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Σε αυτό μπορούμε να βοηθήσουμε όλοι μας, αλλά ειδικά τα ΜΜΕ μέσα από στοχευμένες καμπάνιες και ενημερωτικές εκπομπές, για παράδειγμα με στόχο να ενθαρρύνουμε τα άτομα να προχωρήσουν στον **σχεδιασμό ατομικής/οικογενειακής ετοιμότητας** και να μεταδώσουμε βασική πληροφόρηση προσαρμοσμένη στις

Δημοσιογραφικός Οδηγός: Πολιτική Προστασία και Άτομα με Αναπηρία

συγκεκριμένες ανάγκες των ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών τους και σε μορφές προσβάσιμες και κατανοητές σε όλους. Για παράδειγμα:

- πληροφορίες σχετικά με τους πιθανότερους κινδύνους της εκάστοτε περιοχής και για τα σχετικά έκτακτα σχέδια,
- κατάλληλα προσαρμοσμένες οδηγίες αυτοπροστασίας για διάφορες τυπολογίες κινδύνων
- ειδικές οδηγίες ετοιμότητας και λίστες ελέγχου για διάφορες κατηγορίες αναπηρίας
- πληροφορίες σχετικά με τις ανά τύπους υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης και τυχόν δημοτικά προγράμματα προεγγραφής ατόμων/νοικοκυριών που χρίζουν προσθέτων προβλέψεων,
- πληροφορίες σχετικά με συγκεκριμένα τοπικά/περιφερειακά/εθνικά συστήματα προειδοποίησης,
- πληροφορίες σχετικά με την ανάπτυξη ατομικών σχεδίων εκκένωσης, και
- οδηγίες για το που μπορούν τα άτομα να απευθύνονται στις περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.

Δεδομένου ότι η κοινότητα των ατόμων με αναπηρία χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία, αποκλεισμό και φτώχεια, για να έχουν οι παραπάνω προσπάθειες ουσιαστικό αποτέλεσμα απαιτείται ως γενική αρχή να σχεδιάζονται παράλληλα πολλαπλές προσεγγίσεις.

Η πρόσβαση σε προειδοποιητικά μηνύματα, οδηγίες, ανακοινώσεις, προσφορές βοήθειας και άλλες δημόσιες πληροφορίες σε άτομα με αναπηρία απαιτεί επίγνωση των διαφορετικών αναγκών και εξοικείωση με τις δυνατότητες και τους περιορισμούς των διαφόρων τεχνολογιών επικοινωνιών. Θα πρέπει λοιπόν, το περιεχόμενο να παρέχεται με σε διάφορες εναλλακτικές μορφές για προβλήματα ακοής, όρασης, επικοινωνίας και αντίληψης. Ενδεικτικά:

- E-mails, ιστότοποι και εφαρμογές κινητών θα πρέπει να σχεδιάζονται σύμφωνα με διεθνείς οδηγίες και πρότυπα προσβασιμότητας (π.χ., WCAG),
- Επισυναπτόμενα και μεταβιβάσιμα αρχεία θα πρέπει να παρέχονται σε προσβάσιμες μορφές (π.χ., προσβάσιμο Word, προσβάσιμο PDF, κ.λπ.) αλλά και σε εναλλακτικές μορφές κατάλληλες για ειδικές περιπτώσεις (π.χ., ακουστική μορφή, video με νοηματική και υπότιτλους, μορφή έτοιμη για εκτύπωση σε Braille και σε LargePrint για αμβλύωπες, μορφή Easy Read, κ.λπ.)
- Μηνύματα και spots θα πρέπει να είναι σε απλή γλώσσα, με μεγάλες γραμματοσειρές, με παράλληλη απόδοση στη νοηματική, κ.λπ.,
- Έντυπο υλικό θα πρέπει να παράγεται και σε εναλλακτικές μορφές (π.χ., εκτύπωση Braille, έκδοση με μεγάλους χαρακτήρες, DVD με video στη νοηματική, έκδοση Easy Read, κ.λπ.)
- Εκδηλώσεις και δράσεις δια ζώσης θα πρέπει να διοργανώνονται σε προσβάσιμους χώρους (π.χ., με ράμπες, προσβάσιμους ανελκυστήρες, parking και WC για ΑμεΑ, με υπηρεσία διερμηνείας στη νοηματική, με καταρτισμένους εισηγητές, κ.ά.)
- Ανακοινώσεις, προειδοποιήσεις και οδηγίες θα πρέπει να αναμεταδίδονται πολλαπλώς σε διάφορα μέσα/ κανάλια και με προσαρμοσμένο περιεχόμενο αναλόγως.

Γενικές συστάσεις προς δημοσιογράφους

- Χρησιμοποιήστε γλώσσα και ορολογία που ενημερώνεται από το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας ή τη δικαιωματική προσέγγιση.
- Αναδείξτε τα εμπόδια που δυσχεραίνουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα δικαιώματά τους, και μην εστιάζετε στη «βλάβη» και τις «ειδικές ανάγκες» τους.
- Αποφύγετε να παρουσιάζετε τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις είτε ως άτομα ανήμπορα είτε ως αφανείς ήρωες της καθημερινής ζωής.
- Μεταδώστε την ιδέα ότι μπορεί τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις να υφίστανται διάφορους περιορισμούς (σωματικούς, αισθητηριακούς κ.α.), αλλά αυτό δεν συνεπάγεται αυτόματα την έλλειψη δεξιοτήτων και ικανοτήτων για ενεργή συμμετοχή τους στο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι.
- Προβάλλετε τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις ως άτομα καθημερινά που έχουν τις ίδιες υποχρεώσεις με κάθε άλλο πολίτη και συμμετέχουν ενεργά στην καθημερινή ζωή και στη διαμόρφωση της κοινωνίας και του πολιτισμού.
- Κάντε την ύπαρξη των ατόμων με αναπηρία ορατή, ενσωματώνοντας θέματα που τα αφορούν στη θεματολογία/περιεχόμενο του μέσου σας και προσκαλώντας στις εκπομπές σας ή παίρνοντας συνεντεύξεις προκειμένου να παρουσιάσουν τα ζητήματά τους και να εκφράσουν τις απόψεις και θέσεις τους.
- Αναδείξτε προσωπικές ιστορίες και περιστατικά με πληγέντες με αναπηρία μετά από φυσικές καταστροφές και εστιάστε στα κενά (π.χ., προσβασιμότητας) και την ανεπάρκεια των υφιστάμενων πρακτικών πολιτικής προστασίας που μπορούν/πρέπει να διορθωθούν.
- Προβάλλετε την ανάγκη ανάπτυξης στρατηγικών και διάθεσης περισσότερων πόρων για τη δημιουργία συμπεριληπτικών και προσβάσιμων αφενός υποδομών και υπηρεσιών πολιτικής προστασίας.
- Προβάλλετε περιπτώσεις αποκλεισμού που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία, καθώς και παραδείγματα καλών πρακτικών.
- Παρέχετε δωρεάν διαφημιστικό χρόνο/χώρο σε τοπικούς φορείς ατόμων με αναπηρία.
- Να θυμάστε και να τιμάτε ευρωπαϊκές, παγκόσμιες και διεθνείς ημέρες αφιερωμένες στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.
- Αναπτύξτε συνεργασία με το Γραφείο Τύπου της Ε.Σ.Α.μεΑ. και τους φορείς-μέλη αυτής προκειμένου να σας προσφέρουν συμβουλές και ενημερωτικό υλικό.

Περισσότερες πληροφορίες

Επισκεφτείτε την πύλη μας στο <https://portal.4plus-project.eu> και μάθετε περισσότερα για την πολιτική προστασία των ατόμων με αναπηρία και γενικότερα των εμποδιζόμενων ατόμων.

ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Αθήνα (Έδρα)

Ελ. Βενιζέλου 236, 16341, Ηλιούπολη

Τηλέφωνο: 210 9949837

Fax: 210 5238967

Email: esaea@otenet.gr

Ιωάννινα (Γραφείο)

Αρχ. Μακαρίου 11, 45221 Ιωάννινα

Τηλέφωνο: 26510 62283

Fax: 26510 62283

Email: esamea1@otenet.gr

Ιστοσελίδα: www.esamea.gr · Facebook: ESAmAgr

Twitter: ESAMEAgr · Youtube: ESAMEAGr